

Katolikusok és protestánsok

A hit két módjának erősségei és határai

Ismerek egy sor rendkívül haladó katolikusot, akik régen legyőztek már minden felekezeti gondolkodásmódot, de ennek ellenére sem szabadultak meg bizonyos neheztléstől a protestantizmussal kapcsolatosan. Ismerek egy sor rendkívül haladó protestánst, akik csak nevetnek a felekezetek úgynevezett szétválásán, és mégsem szabadulnak meg a katolicizmussal szembeni tartózkodásuktól. Ezek a katolikusok és protestánsok már nem érzik egymástól elválasztva magukat, ennek ellenére nem bírják a másik istálló szagát; a protestánsok a katolikusokét, a katolikusok a protestánsokét. Ez egyfajta szétválás magasabb síkon, tehát nem a régi dogmatikai szétválás, amelyben az egyikük úgy vélik, hogy nem szabad részt venniük a másikak eucharisztiján, és fordítva. Ezen a szétváláson még régen túljutottak, és mégis nehezen viselik egymás szagát. Lehet, hogy ez nem feltétlenül rossz, mert hozzájárul a saját önazonosságuk biztosításához; az idegenkedésnek nem muszáj mindig ellenségességgnek lennie, lehet egyszerűen annak az egyik módja, hogy az ember ne vesszen el az általánosságban. Minden dogmatikai különbözőségeken túl létezik valami, amit én a különböző felekezetek „habitusának” szeretnék nevezni.

A *habitus* az életfelfogásnak és az élethez való hozzáállásnak hosszú időn át megszokott, gyakorolt és bevésődött módja. Az értelem csak

nehezen tud szembeszállni az ilyen beégett világfelfogásokkal. A habitus „rest”, „renyhe”, sokáig fenntartja magát azokkal a világokkal szemben, amelyekből létrejött. Kialakulásának adott esetben voltak teológiai okai, de a habitus állandó maradt azután is, hogy a teológiai különbségek elhalványultak. A katolikusok és a protestánsok életvilága már alig különbözik egymástól. Már nem lehet azt mondani, hogy a protestantizmus inkább városi életfelfogás, a katolicizmus pedig inkább paraszti-falusi. A kettő anyagi életfeltételei túlságosan hasonlók egymáshoz. Mindkettőnek a tagjai televíziót néznek, számítógépet használnak, mozgékonyak és utaznak, nagyjából azonos műveltségi szintjük van, nem élnek zárt környezetben. Ennek ellenére tartja magát, hogy fintorgatják az orrukat, ha szóba kerül a másik. Miben állnak ezek a különbségek, és túl minden dogmatikai kérdésen, mi alkotja jellegzetes sajátosságukat?

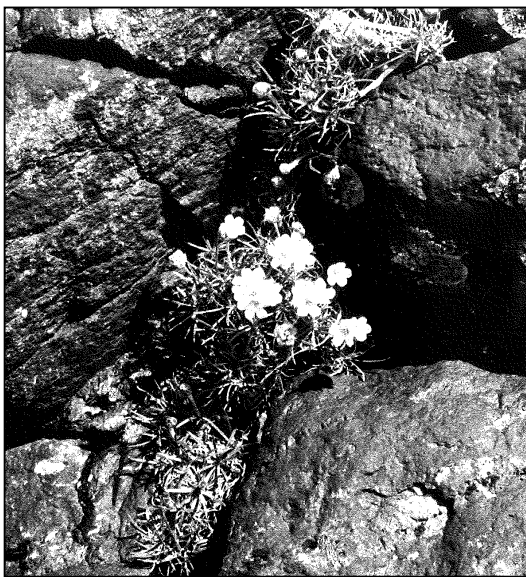
Első mozzanatként *a saját múlt-hoz való viszonyulást* emlitem meg. Ezt mindenekelőtt a holtakkal kapcsolatos magatartásban mutatom meg. A katolikus hagyományban, amelyből eredetileg származom, az önértelmezés fontos mozzanata volt a megemlékezés a holtakról. Az asztali imádság azzal zárult hogy „örök nyugalmat” kértünk az elhunytak számára. Az életérzés szempontjából a Halottak napja mindmáig a katolicizmus egyik legfontosabb ünnepnapja. Annak érdekében, hogy ekkor eljussanak rokonaik sírjához, az emberek messziről is elutaznak, olyanok is, akiknek különben kevés közük van az egyházhoz. Az elhunytak összehozzák és összetartják a családokat, és nem csupán ezen a napon.

Az ellentörténet: Volt egy barátom, egy párizsi református teológus, akinek az édesanyja meghalt, és Dél-Franciaországban temették el. „Alighanem ritkán jutsz el a sírjához”, mondtam neki. Mire ő felháborodottan: „Mit csinálnak a sírjánál? Én nem tisz-

telek csontokat.” Az evangélikus temetőben gyakran borostyán és vagy más örökzöld borítja a sírokat, így azok alig igényelnek állandó és komoly gondozást. A katolikus temetők halottai tartós figyelmet követelnek.

A katolicizmus erőssége: Nem felejtik el azokat, akik előttünk jártak. Ismerik a nevüket, születésük és elhalálzásuk napját. Az egyének sosem csupán önmagukban léteznek, mivel van eredetük, és mivel a holtak történetére figyelve emlékeztükben tartják eredetüket. Ennek az életfelfogásnak a veszélye vagy *gyengéje*, hogy a holtak „megigézik” az élőket. Azok a kultúrák, amelyekben túl erős befolyásuk van a holtaknak, többnyire konzervatívok. Elvárják, hogy az élet úgy menjen tovább, ahogyan zajlott az elhunytak idejében. Az ember úgy higgyen, vágyakozzék és cselekedjen, ahogyan az elhunytak hittek, vágyakoztak és cselekedtek. A holtak általi „megigézettséget” mindezekelőtt a nők tapasztalhatták meg alkalmilag. Azon a vidéken, ahonnan származom, az özvegyasszonyok egy életen át feketében jártak; újrarázasodniuk természetesen nem volt tilos, de tekintélyesebb dolog volt megőrizni „a húséget” az elhunyt férj iránt, és egyedül maradni.

Jézusnak az a mondása, hogy „Hagyd a halottakra, hadd temessék el halottaikat!”, könnyebben hangzik el a protestantizmusban, amely nem tagadhatja meg, hogy eredetében egyfajta kivándorlási mozgalom volt. *A protestantizmusban* könnyebben képzelhető el *a hagyományokkal szembeni törés*, szakítás, a folytonosság hiánya, a kétely. A katolikus felfogás szerint a hit szempontjából fontos hagyomány az, „amit mindig, mindenütt és mindenki” elfogadott és hitt. Effajta eredetfelfogás sokkal kisebb mértékben jellemzi a protestantizmust. A protestantizmus elhanyagolja a hagyományt, hogy eljusson közvetlen eredetéhez, a Bibliához. Ez a szabadság egyik mozzanata, mivel mindenkor bizalmatlanul szembeállíthatja a Bibliát a hagyományokkal. De a protestantizmus vak, amikor megfelekedezik arról, hogy maga a Biblia hagyományok összege, s olykor éppoly kérdéses, mint mind-

az, amit ránk hagyományoztak. A protestantizmus *rabjává lehet* a blicicizmusnak, amikor is nem teszi mérlegre azt, amivel mér, s az az eszme, hogy a Bibliával lezárult Isten kinyilatkoztatása, süketté teszi a Lélek további működésére. Tulajdonképpen miért is lenne kevésbé Lélekkel telt a Barmenben magartott hitvallói szinódus teológiai nyilatkozata, mint a Biblia bizonyos részei? Miért lenne kevésbé Lélekkel telt Assisi Ferenc naphimnusza, mint Pál szeretethimnusza az 1. Korinthusi levél 13. fejezetében?

Két erősség és két gyengeség: A katolicizmus erőssége, hogy a hagyomány sok hangjából ki tudja hallani a Lélek szavát, gyengesége viszont, hogy könnyebben rabjává válik a holtak és azok hagyományai ígézetének. Az evangélikusság erőssége, hogy képes elhagyni, vagy legalábbis bizalmatlanul szemlélni a régi vallási házakat, amelyek jó vagy rossz szellemből épültek,

gyengesége viszont, hogy olyan eredetre korlátozódik, amely maga is kérdéses.

Protestáns és katolikus habitusról beszélek, a világ megértésének bevésődött módjáról. Persze közben túlzásba esem. Hiszen nem valódi megkülönböztetésekről van szó, hanem a hit egyik vagy másik dialektusának hangsúlyairól és színeződéseiről.

Óvatos összefoglalásként megkockáztatom a következőket: A katolikusok jobban megértik egymást az összefüggések alapján, hitük nem csupán a szívükben gyökerezik, hanem kiolvassák azt a hagyományaikból is; leolvassák a halottaik ajkáról, kiolvassák a formákból, keresik a szentek körében. Természetesen a protestánsok sem boldogulnak teljesen a hagyományok és a formák nélkül, de ezek csekélyebb szerepet játszanak.

A hívők szubjektivitásának más pátosza van a protestantizmusban.

Hangsúlyos az ember közvetlen kapcsolata Istennel, a lelkiismeret, az értelem, a felnőtté válás, a szabadság. „Ahol szabadság van, ott protestantizmus van. Ha lemond a szabadságról, a protestantizmus el fog tűnni”, írja Jürgen Moltmann. Meg lehet-e találni ezeket a mondatokat katolikus teológusoknál is? Természetesen igen. De megszokottabbak és várhatóbbak protestánsoknál.

Már régen lemondtam arról a gyerekes játékról, hogy kijátsszam egymás ellen a protestantizmust és a katolicizmust, a hitnek e két válfaját. A Talmudban ez áll: „Az egyik nyelve és a másik nyelve az élő Isten nyelve.” És a zsidó filozófus, Levinas ezt írja: „Isten nyelve többes számú nyelv.” A különbözőségünk a gazdagságunk, nem pedig megszüntetendő fogyatékoságunk.

Fulbert Steffensky

Forrás: F. S.: Gewagter Glaube, Radius Verlag, 2012

Elkerülhetetlen krízisek

Sokféle krízisen, belső válságon megy át minden ember. Felsorolunk most négy ilyen válságot, amelyek nem azért keletkeznek, mert én vagy a szüleim rosszul csináljuk/csinálták a dolgunkat, és nem is azért, mert beteg a társadalom. Ez a négy abból adódik, hogy *ember* vagyok. Az emberlét kibontakozása szakaszokban történik, és a szakaszok váltásának törvényszerű kísérőjelenségei a feszültségek, a krízisek. Ezek mellett bőven születnek másfajta krízisek is, amelyek már valóban abból adódnak, hogy elhibázzuk vagy elmulasztjuk azt, amit tennünk kellene. Most tehát felsoroljuk a négy törvényszerű krízist, majd kissé behatóbban foglalkozunk a harmadikkal, azzal, amelyikkel keveset foglalkoznak a „szakemberek”.

Már a kisgyermek életében jelentkezik a krízis első formája. Ezt így nevezik: *az első dackorszak*. Két-három éves korában mondja ki a gyermek nagy erővel ezt a két szót: „én” és „nem”. „Ne fogjátok meg a kezemet, egyedül akarok átmenni az utca másik oldalára!” Dacos ellenállások között mozdul meg bensejében az Én-mag.

A második nagy krízis a *kamaszkorban* jelentkezik. Ennek lényege a sok gyötrellemmel járó szabadságharc. „Elegem van a felnőttek (elsősorban a szülők) gyám-

kodásából. Független, szabad ember akarok lenni.” Az Én-mag itt már megizmosodva önállóságot követel magának.

A harmadik krízis *„az emberlét útjának felén”*, tehát akkor tör ránk, amikor életünk delelőpontjához érkezünk. Erről most röviden csak annyit: ekkor történik az első igazi számvetés arról, hogy mennyit ér az önállóságát kiverekedett énem.

És végül a negyedik krízis az öregedéssel és az *öregséggel* való megbirkózás küzdelme. Röviden: az eddigi és ilyen keretek között működő én feladásának, folyamatos és fokozatos felszámolásának nehéz válsága ez. Nem csupán ésből jövő, hanem az emberlét egészét eligazító feleletet kell találni erre a kérdésre: Mi következik ezután? A végső megsemmisülés, vagy a végső beteljesedés?

A harmadik krízisben még „csak” ezekre a kérdésekre kell választ találni: Ki vagyok én igazában? Mennyit ér az életem? Van-e értelme annak, amit teszek? Megtaláltam a helyemet, a társamat, a feladatomat az életben? Vagy mindent elhibáztam? Bölcs lettem, vagy bolond voltam? Lehet még valami újat kezdeni? Egy régi német szólasmondás szerint: „Negyven után már nem lehet az életet reparálni.” Egy pszichológus viszont könyvet

írt ilyen címmel: „Negyven után kezdődik az élet”. Kinek van igazá? Egyszerű a felelet: embere válogatja. Mindkét állítás igaz lehet. Vannak emberek, akik életük félidejére annyira megcsontosodtak gondolkodásukban és viselkedésükben, hogy emberileg már nem lehet segíteni rajtuk. És vannak mások, akik negyvenen túl – végre – elkezdnek igazán „emberül” élni, gondolkodni, eszmélődni, Istent keresni, szolgálni... Akkor egészséges az emberré válás folyamata, ha az „Én” az előző virágzások után ebben a harmadik nagy krízisben végre igazán „termőre fordul”, ahogy a jól ápolat gyümölcsfák is teszik a maguk idejében.

Ha az emberlét bontakozásának ezt a földi, emberi, természetes útját érintkezésbe hozzuk az isteni világgal, erre a felismerésre jutunk: Életünk első éveiben, évtizedeiben inkább Isten gondviselő, oltalmazó, tanító, terelgető segítségére van szükségünk. Aztán egyre inkább rászorulunk – az eddigieken túlmenően – Isten belső, lelki ajándékaira. Arra a Szentlélekre, aki az „első félidő” nyersanyagából ki tudja formálni végső és igazi önmagunkat. Minél inkább múlik az életünk, annál inkább rászorulunk Isten örök életet munkáló szeretetére.

Farkas József